

BUDA-PESTA

27 Noemvre st. v.
9 Decemvre st. n.

Va esi duminec'a.

Redact.: strad'a Havasnr. 1.

Nr. 48

ANULU XIII.
1877.

Pretulu pe unu anu 10 fl.
Pe 1/2 de anu 5 fl.; pe 1/4 de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

SCHITIE DE CALETORIA.

III.

De la Ciucia pâna la Clusiu.

(La întrarea în Transilvani'a, — Ciucia, — Pavelu Chinezu, — Hoedinulu, — priveliseea de la Joboc, — tunelulu de la Stana, — Clusiulu.)

De câte ori am trecut pe la Ciucia, totde-una am simțitu o impresiune viua. Si éta pentru ce? Ciucia este punctulu care desparte Transilvani'a de Ungari'a. In timpurile vechi, firesce, hotarele Transilvaniei s'au întinsu multu mai încóce; dar încetulu cu încetulu acele devenira totu mai înguste, într'atât'a încâtu astadi puternicii dilei le stersera cu totulu, si cu ele stinsera dintre cei víi si numele Transilvaniei. Si cá nimene sè n'o cunósca, o îmbracara in haine false, si i detera numele: „Partea de dincolo de délulu mare a Ungariei.“

Insedaru!

Intocmai cá si celu ce se maschéza câtu de bine, de cumva are o voce caracteristica si nu si-o schimba, este recunoscutu numai decâtu: asiá si Transilvani'a, ori ce nume i s'ardá, totusi s'ar recunósce de dupa vocea ei, care se deosebesce multu de aceea a Ungariei, càci este — românésca.

Tóte i se potu schimbá, tóte i se potu

luá; dar acést'a nu. Cu tóte sfortiàrile nimici-tóre, elementulu românescu în Transilvani'a stà neclatitu cá stânc'a de granitu. Ma, pe când celelalte elemente s'au bucuratu in timpu de secolu de tóte favorurile si totusi se afla in decadintia, celu românescu inaintéza pe di ce merge pe tóte terenurile.

S'au facutu multe încercàri puternice pentru delaturarea limbei românesci în Transilvania; inse éراسi totu insedar. Privilegiulu si asuprairea n'au fostu in stare s'o stinga, dar nici macaru s'o împedece in desvoltarea ei. Din contra, întocmai cá riulu caruia i se punu pedece in cursulu ei, asiá si ea s'a desvoltatu cu atâtu mai puternicu.

Limb'a asuprita nu numai nu s'a stinsu, ci din contra s'a respânditu si mai tare. Toti locuitorii Transilvaniei o vorbescu; ea este limb'a de comunicatiune între feluritele elemente, ma si între dialectele ale aceluiasi elementu. Limb'a românésca este limb'a univervalsala a Transilvaniei.

E bine, éta caus'a pentru care simtu o impresiune víua de câte ori trecu pe la Ciucia in Transilvania. Si impresiunea mea este fórte dulce, plina de fericire. Anim'a mea plutesce 'n bucuría, cà éراسi potu sè calcu pe acelu pamêntu classicu, unde fia-care pasiu ne

conduce la câte o urma romána, si unde lim-b'a romána resuna din munti si din câmpii.

De altmintre Ciucia în sine înca este unu punctu frumosu. Inchisa într'o vale impressorata din tóte partile de déluri cu paduri umbróse, la alu caror picióre în drépt'a Ciucei murmura Crisiulu maniosu pentru pedecile ce-i pune natur'a, ea are unu prospectu frumosu. De când s'a deschisu calea ferata pe acolo, a si inceputu sè faca progressu, se maresce, s'a sporitu cu câte-va ospetaríi, càci ast'a e statiunea de descalecare a Selagenilor. În drépt'a, pe Crisiu, s'a facutu si o fabrica de firezatu; ea apartíne arendatorilor padurilor din dominiulu Beiusiului, cari — în totalu trei-sute de mii de jughere — se estindu mai pâna la Ciucia.

Nu departe de acolo se afla o móra. Traditiunea poporala sustine, cà renumitulu vitézu Pavelu Chinezu, pe ungoría Kinizsi, în mór'a aceea a servitu cá moraru, si de acolo a intratu în óste, unde apoi a escelatu în luptele contra turcilor.

De la Ciucia pâna la Hoedin calea e condusa totu prin positiuni pitoresci. Hoedinulu este orasiulu celu mai mare pe acésta linia, de la Ciucia pâna la Clusiu. Aice locuiescu unguri, si pórtá costumu románescu. Hoedinulu e vestitu de bibolii cei multi.

Unu caletoru, care ne-a insotitu de aice pâna la Clusiu, mi-a povestitu, cà locuitorii din acele parti, dar mai alesu cei din Hoedin, au perdutu multu prin construirea acestei cà ferate. Si éta cum! Facéndu-se tunelulu de la Stana, nu departe de Hoedin, multi locuitori de aice au lucratu acolo, càci au fostu fórte bine platiti, capetându câte 3—5 fl. pe di. Avéndu asiá venitu mare, ei începura sè faca lucsu în tóte. În urma inse lucrulu se gatà, banii încetara sè curga în busunarele lor, dar si placerea d'a lucrá la câmpu disparù. Atunce apoi ei, neputéndu sè renuncie la traiulu luxuriosu de mai nainte, începura a-si vinde paménturile. Si astfelu multi ajunsera la sapa de lemn.

Din colo de Hoedin caletorí'a continua a fi totu romantica. Calea ferata se totu urca, pâna ce odata ajunge în vârfulu unui délu. O nóua suprindere ne astépta acolo. O privelisce din cele mai frumóse se întinde înaintea ochilor nostri. Stàm uimiti si admiratiunea ne scóte fara voia exclamatiuni de placere.

În stâng'a nóstra zarimu o panorama din cele mai impozante. O adâncime de dieci de metrii, o vale înzestrata cu sate, riuri si pa-

duri se resfatia acolo înaintea nóstra; ér în departare, orisonulu e incununatu de délulu mare (Királyhágó), ale carui piscuri se perdu în nori.

Între acele sate mai renumitu e Jobocu, în alu carui hotaru se afla o fabrica de ghipsu.

Apoi urméza tunelulu de la Stana, celu mai mare si mai periculosu pe acésta linia. Când s'a deschisu acésta cale ferata, tunelulu acest'a a produsu multe pedice; în urma inse acele se delaturara, càci sapându-se mai totu délulu, din ambele parti se facura boltituri artificióse, cari apoi se umplura de-a supra.

Dincolo de tunelu, o umplutura inspaimântatoru de nalta este fórte frumosu paralisata prin prospectulu maretiu din stâng'a. Admiràm acest'a si uitàm terenulu primejdiosu pe care înaintàm.

Inse par cà si natur'a ar voi sè procure nitica pausa ochilor nostri, càci de aci 'ncolo positiunile pitoresci din ce în ce se rarescu mai tare, pâna ce sosimu pe câmpia, (ardelescesce : déluri fara paduri,) si éta cà la 3 óre dupa miédiadi apare Clusiulu, unde avemu sè ne oprimu.

Iosifu Vulcanu.

LUAREA RAHOVEL.

— Dedicatiune soldatilor români. —

Cântati imnele sfinte,
Strabata prin morminte
Bravur'a ce depuneti soldátilor români;
Mihaiu, eroulu mare,
Sè simtia prin fanfare,
Cà ér sciura-ti, mândri, sè 'nvingeti pe pagâni!

Rahova, care-odata
Erá încungiurata
De falnicele trupe din timpii stramosiesci,
Adi iéra-si se înclina,
În gemete suspina:
Cuprinsa ér de spad'a aquilei românesci!

Se 'nseninédia cerulu,
Desvelue misterulu,
Alu omenirei tata, ajuta pe eroi;
Si gíntea cea romána,
De toti ai sei sêmana,
Arata cà nu-i mórta, sdrobíta de nevoi!

Ce mândra amintire
Din timpii de fericire! . . .
O! Rahova, tu astadi, ne spui cà totu traimu;
Cà zidulu teu celu tare
Putere nu mai are,
Càci noi, Români, tiér'a adi scimu sè ne iubimu!

O! Umbra neuitata,
Mihaiu, alu nostru tata,
Privesce, stranepotii, cum demni sânt de stramosi!
Unde odinióra
Facusi Turculu sè móra,
Iér fãlfãe stindardulu Românilor voiosi!

Si Dunarea betrâna
Surisulu îsi îngâna,
Vorbindu cu Muntii veseli, cu falnicii Carpati! . . .
Tresaru, tresaru Balcanii,
Fugu cete Musulmanii;
Si toti dicu în urire: Români sânt barbati!

Nemuritori fiti dara,
Eroi, cu doru de tíera;
Si mergeti înainte, cu-alu vostru tare peptu:
O lume ve privesce,
Cununi ea ve 'npletesce;
Probatu cã tótu-de-una, Românilu e desteptu! . . .
B. A. Vinesiu.

TELEFONULU.

— O inventiune noua. —

Lumea a crediutu, cã cu inventarea telegrafului amu ajunsu culmea inventiunilor. Dar éta o inventiune noua, si mai importanta se anuncia lunei scientifique. Acésta inventiune noua este „telefoní'a“, adeca mijloculu d'a puté vorbí cu altii din departare; ér instrumentulu prin care se indeplinesce acést'a, se numesce: *telefon*.

Cum este construitu si cine l'a inventatu? Éta întrebãrile, ce le pune fia-care omu. Ne vom încercã a respunde la ele pe scurtu si esactu.

Ori ce sunetu, ori ce tonu musicalu, ori ce sgomotu, tóta vorb'a omenésca, vine la urechi'a nóstra numai pe calea vibratiunii aerului, care apoi se straplantéza pâna la instrumentele audiului nostru pe canalulu acusticu. Spre scopulu acesta se afla în internulu urechiei nóstre a pelitia fina întinsa, pelea de toba, séu pelcuti'a timpanei, care începe a vibrã de tremurulu aerului, si acést'a vibrare o strapune mai departe organelor interne de audiu, cari apoi prin sistemulu nervilor celu estraordinaru finu spunu aparatului crierilor tóte cele ce se întempla în afara.

Teorí'a vibratiunii este dara fundamentulu cunoscintiei simtiului nostru de audiu, si spre desvoltarea acestei teoríi se baséza tóta sciinti'a acustice.

De si demultu se sciã, cã valurile tonului se potu esmite într'o directiune óre-care, prin instrumente acomodate, cum este tubulu

de vorbitu, si éراسi prin tubulu de auditu se potu culege si mai bine audi: totusi abiã în deceniulu trecutu a devenitu ómenii la cugetulu d'a provocã torinti electrice prin vibratiunile valurilor tonului în firele de drotu (sirma) si prin aceste éراسi a produce valuri de tonu, pe cari urechi'a sè le auda la capetulu firului, chiar asiã dupa cum acele s'au pronunsiatu cu gur'a la celalaltu capetu.

O asiã pregatire, inventata de naturalistulu germanu professorulu Paulu Reiss, este bas'a telefoníei, care — perfectionata mai departe prin unu inventatoru americanu — a ajunsu la o desvoltare suprindeítóre. Cu telefonulu lui Reiss se potu spedã în departare numai tonuri musicale pe calea electro-galvanica; pe când inventiunea cea noua a profesorelui A. Graham Bell din Salem, în statulu Massachusetts din statele unite nordamericane, despre care în septemânile trecute s'a facutu atãt'a vorba, e în stare sè comunice chiar vocea omenésca în tóte nuantiele, modulatiunile si vorbele sale pe cale electro-magnetica.

Aparatulu, care cu totu dreptulu provóca atãt'a sensatinne, e de cea mai simpla structura. Are marimea si form'a cam a unei lornete de teatru. Când se întrebuintiéza, se tine în mâna, spre vorbire se pune la gura, spre audire se pune la urechia. Pe partea cea lata a aparatului se vede o gaurice abiã de diametrulu unei jumetãti de cruceriu nou. Pe cealalta parte se afla dóue siurupe (Schrauben) în cari se intarescu dóue fire de drotu. Aparatulu e construitu asemene pentru ambe statiunile, între cari comunica, si servesce atãtu pentru vorbire, câtu si pentru audire.

Déca cercãmu constructiunea lui din laintru, aflãmu, cã sub gaurice zace o lespede fórte subtíre de feru, care e de dóue ori mai mare decâtu talerulu de argintu, a careia róta se afla bine intarita între stupusiulu în care se afla gauricea, si între podulu asemenea de mare. Scotiëndu lespede de feru, se vede unu magnetu, invescutu într'unu cilindru de lemn, carele ajunge pâna la capetulu celu mai subtíre alu aparatului. Susu unde zace lespede, se mai afla unu sulu pe carele e invelitu drotu de arama fórte finu si trasu cu metasa. Si sulu acest'a e micu, abiã cá unu banu de patru cruceri, si e împinsu de-a supra capetului superioru alu magnetului. Capetele extreme ale firului asiã invelitu, se întindu spre partea inferióra a aparatului pâna la siurupi, unde se léga cu firele de drotu conducatóre. Tóte aceste sânt aplicate fara óre-care arangiere

mechanica artificiósă, asiá câtu fara nici o temere putem desface si esaminá tóte partile aparatului. Punendu éراسi lespedeá la locu si stupusiulu pe ea, putem fi siguri cá aparatulu nu ni va refusá servitiulu seu.

(Finea va urmá)

G. T.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romanu, de XAVIER de MONTÉPIN. —

(Urmasre.)

— Ce despartiamentu?

— Alu doile. Pintuchon, — adause directorulu

respingátore, semenându de odata cu tigrulu si cu cânele.

Scuturá în mân'a-i drépta unu sbiciu cu siepte curele, înzestrate cu niste bucatiele mici de plumbu.

Afara de aceste, elu purtá, ascunsu cá o spada în curéu'a sa de pele dura, ce-i încungiurá sielele mari, unu bastonasiu lungu si flexibilu de otiehn, ce semená acelora purtate de imblânditorii de fere selbatece, si cari manuite de ei devinu niste arme cumplite.

Din diu'a prima a întrării sale în diregatoria, uriciosulu pazitoru a juratu sè inspire o frica salutare nebunelor din despartiementu suu.

Este de trebuintia sè spunemu, cá dènsulu a câstigatu resultatu numai decátu si completu?

Nimicu mai multu, decátu numai audindu-lu murmurându linu blastemuri infricosiate, smintitele

Vênatoru.

Infanteristi.

Venatoru.

Infanteristu.

Dorobantiu.

Armat'a româna.

adressându-se catra unulu din cei doi pazitori, — vei conduce pe smintit'a Ioana Saulnier în despartiementu ei; vei predá-o supra-veghiatorului Maclou, si i vei recomandá atentiune deosebita. O nebuna cu siese sute de livre, partinita de unu amicu alu dlui Colbert, nu este unu ce de tóte dfilele. Nu dieu!

Pazitorulu care respundea la numele frumosu de Pintuchon, grabi sè îndeplinésca acésta porunca; luá pe contess'a de bratiu, si ea îlu urmá cu supunere.

Alu doile despartiementu éراسi același unde fu omorita Jacqueline Huber cu câte-va dfile mai nainte.

Maclou, pazitorulu nou vinitu de la Bicêtre, pareá creatu a nume pentru dupl'a sarcina: de pazitoru si de caleu.

Elu avea o înfatásiare straina, înfricosiata si

se simtieau cuprinse de unu cutremuru convulsivu, cá mieii când simtiescu apropiându-se mirosulu selbaticu alu lupului.

Ele se tupiliau, tremurându, în coltiurile paritilor; cercau unu asilu de dupa arbori. Nu cutezau sè faca vr'o miscare, nici sè rostéca vr'o vorba; celu multu, de cumva în spaim'a lor nemarginita isi permitiau sè respire.

Maclou priviá cu bucuria nemarginita, cu fala nespusa, supunerea atátu de completa si absoluta, produsa de spaima; elu dîcea ori cui care voiá sè-lu asculte, si — în lipsa de ascultatori — își repetá siesi:

— Jacqueline Huber (sêrman'a fintia, pe care Dumnedieu s'o ierte!) nu sciea sè conduca acésta adunatura de fere brutale. Ea éراسi pré usióra si pré

slaba cu aceste fintie. Eu nu me voi lasá sè fiu spintecatú în bucáti cá ea. Nu, la draci! nu eu! . . .

În momentul acel'a usi'a se deschise din afara cu o cheia ce se nimeriá la tóte incuiátórele, si Pintuchon, tînêndu de mâna pe contess'a, se ivi în pragu, inse grigi a nu-lu trece.

— Eh! eh! cumetre Maclou, — díse elu, — éta fti aducu un'a nóua . . . unu vênatu alesu . . . precum vedi . . . o femeia frumósa . . .

— Nebunele nu sînt femei! — respunse Maclou redicându din umeri cu neapasare.

— Ea pare liniscita cá Baptiste, — continuá Pintuchon, — dar grigi'a buna totusi nu va stricá; fti svatuescu sè bagi bine séma de ea; agitatele au momente bune; ap'a lina e periculósa! Ea se numesce Ioana, si acest'a asiá dara cá e unu nume cá celelalte.

curiositate care totu-de-una mai remâne cá o remasj-tia a cugetării la aceste nefericite, uitându gróz'a ce le inspirá Maclou, parasindu ânghiurile paretilor pe unde se pitulau si trupinele de arbori cari le ascundeau, alergara la nou-sosit'a si formara în giurulu ei unu cercu sgomotosu.

V.

În închisóre.

Nebunele cari ajunsera mai aprópe de dn'a Rahon, o apucara de mâni si de vestminte, par cá aru fi voitu s'o spintece si s'o prepadésca, asiá mare erá dorulu de préda si foculu d'a certá séu mai bine d'a atacá pe nenorocit'a femeia.

Contess'a, înghiatiata, paralisata, nimicita, nici macaru atât'a putere nu avea cá sè fi pututu a opune

Rosiori si calarasi.

Saporu.

Artileristu.

Marinaru.

Armat'a româna.

— Nebunele n'au nume! — respunse pazitorulu. Tramite pe domnisiór'a . . . o duzina mai multu séu mai putínu, nu este vrednica d'a se vorbi de ea.

Pintuchon împinse înainte pe contess'a de spate, ér dëns'a erá p'aci sè cadia, si facú tremurându câtiva pasi.

— Ah! a propos, — continuá elu, — acusi uitám punctulu essentialu; dlu directoru ti-o recomânda, se pare cá dëns'a are parale.

Maclou se jucá cu curelele sbiciului seu, pe când fati'a lui imbracá o espressiune cruda.

— E bine! — esclamá elu ringindu cá o fiéra selbatica, — voiú bagá séma! . . .

Pintuchon întielese; elu apucá sè rida în modu prostescu si esí închidiêndu usi'a dupa sine.

Abiá cá aparú contess'a în acelu despartiemêntu, si éta cá colegele sale de nenorocire, îndemnate de o

o resistintia de prisosu la acea curiositate brutala si reu-facátóre.

— Inderetu! — strigá Maclou cu o voce tunatóre; — înderetu, tóte!

Dar în mijloculu sgomotului asurdítóru causatu de nebune, acésta porunca nu se putú audí.

Maclou ísi scuturá sbiciulu celu cu siette plete si lasá sè cada o grindina de lovituri peste fetiele si spatele nebunelor, cari scósera niste urlete de durere si fugira în partile cele mai departate; apoi se rentórsa la contess'a, dicêndu-i cu vocea sa ragusíta si fórté amenintiatóre:

— Tu ai bani, nebuno . . . platesce întrarea!

Cetitorii nostri scíu, cá dn'a Rahon nu putea nici sè audia, nici sè întieléga. Totusi ea tremurá din tóte membrele sale, si fati'a ei — de regula nepasátóre -- esprimá o gróza nemarginita; apoi de odata

fu cuprinsa de o crisa înfricosiata si inspaimântătoare. Ea cadîu pe pamîntu, cu fatia strivita, cu ochi ratecitori, cu membrele reci. Din gâtulu ei uscatu esia o suflare surda, unu sunetu ce abia se putea audi.

— Ah! — tună Maclou, — nu vrîi sè-mi respundi, când te rogu sè-mi platesci bine întrarea, ma înca faci disordine! Indata te-oiu aduce eu in ori. La cada, nebuno, la cada!

Si ticalosulu, dicîndu aceste vorbe, prinse pe contess'a de amîndoue mânile si o tîri pâna la unu felu de trôca mare de pétra, în care unu cepu de arama versá fara 'ncetare o apa ghiatiósa si stravedia.

Maclou aredicá brutalu pe nenorocit'a femeia, o afundá în trôca si o lasá sè se svêrcolésca acolo unu momentu.

Când vedîu, cá convulziunile nenorocitei slabiau, cá amortirea începe sè-i petrunde membrele si cá nu mai are putere sè-si tîna susu capulu de a supra apei, o prinse de vestminte, o scóse din acea scaldá de mórte, si o aruncá cu totulu plina de apa pe pamîntu.

Contess'a mai facú câte-va miscári slabe. Prin unu gestu machinalu, ea isi întrunî mânile si le redicá mai de multe ori catra ceru, cá si când ar fi voitu sè céra protectiunea lui Dumnedieu în contra infamei barbarí a ómenilor; apoi pleopele-i se lasara pe ochii-i ficsati; nu se mai miscá; isi perdú consciint'a.

Maclou isi bagá sbiciulu sub bratiulu stîngu si isi frecá mânile triumfatoru.

— Precum vedu, — murmurá elu, — metod'a mea e buna! Éta, cum trebuie sè tratámu cu niste finitie îndracite! Mi-am ajunsu scopulu îndata. Nu este mai bunu lécu decátu ap'a rece în contra secaturilor acestor nebnatice! De le-asiu lasá sè faca ce le place, ele n'aru mai sfêrsi, si n'asiu mai avé vr'unu momentu de linisce. Sè nu fiu Maclou, de cumva n'asiu nebuni si eu!

Pazitorulu abia înceiá acestu monologu, prin care facea unu omagiu atátu de completu propriului seu meritu, când us'a se deschise a dóu'a óra; mediculu supraveghiatoru, cu precautiune însotitu de o multime de amploiati, viniá sè faca în fia-care despartiemîntu visitarea de tóte dilele, conformu regulilor.

— E bine, Maclou, — întrebá elu pe acest'a, pe care ílu cunoscea de timpu multu si pe care ílu apretiuia, — cum mergu lucrurile adi?

— Nu tare reu, dle doctoru. Tóte mergu bini-sioru.

— Liniscite-su nebunele dtale?

— Nu me potu plînge.

— Câte bolnave ai?

— Nici un'a.

— Câte neascultatóre?

— Numai un'a, si cutezu a díce, cá nu mi-a fostu greu a o îmblândi; éta-o!

Dicîndu aceste Maclou, aretà spre contess'a lesînata, si mediculu se 'ntórse la ea.

— Mi-se pare, cá e nóua, — díse elu; — eu n'o cunosc.

— Da, da; numai cátu a sositu.

— Ea nu dá nici unu semnu de viétia; ce i-ai facutu?

— Nimicu ceva mare. Ea facea o revolta cum

se cáde. esemplu reu pentru celelalte. Am afundatu-o în trôca, sè se liniscésca, si acést'a mi a reesitu perfectu, cáci — precum vedi — nici nu se mai misca. Credú cá va profitá de lectiune.

Mediculu se apropiá de contessa, se aplecá spre ea, si prindiéndu-i mân'a, i pipai pulsulu.

— Lesínulu e completu, — díse elu; batáile pulsului sînt fôrte line. Se pare, cá sângele si-a perdutu mai dóue treimi din caldur'a sa vitala. Umanitatea nu iérta sè lasámu mai departe corpulu acestei femei în aceste vestminte ude de apa ghiatiósa. Peste o óra ar muri.

Maclou facú o miscare de nepasare cinica.

— Ar fi cu un'a mai putina de nutritu, — murmurá elu.

— Trebuie dusa în infirmaria, — continuá doctorulu, — si îmbracata în costumulu îndatinatu. Când apoi ea se va vindecá, si íti va paré rea, o vei puté închide în o celula. Acést'a va completá lectiunea ce i-ai datu în momentulu trecutu, si negresítu va deviní blânda cá o óia.

— Nu voiu lipsi a face acést'a, si cauta sè spunu dlui doctoru, cá si cugetám la ast'a.

— Pré bine! Esti unu omu pretiosu! Continua asiá, Maclou, continua asiá!

— Voiu face cum voiu sci mai bine! — esclamá Maclou cu totulu umflatu de bucuria si de fala.

Apoi mediculu esi sè continue în celelalte despartieminte inspectiunea sa consciintiósa.

Spre a ímpliní prescriptiunile doctorului, doi pazitori dusera în infirmaria pe pretins'a Ioanna Saulnier.

Acolo ea isi vini în ori; fu îmbracata în vestminte uscate si redusa în despartiemîntulu alu doile.

Abia sosi acolo, Maclou isi realisá proiectulu d'a o închide în o celula, spre a-i dá o lectiune completa.

Elu luá o cheia din legatur'a grea ce aterná lânga unu bastonasiu de otielu, si deschise josu în parete o usia massiva, aprópe de tróc'a de pétra ce o cunóscemu.

De dupa acea usia începea o scara, a carei trepte se perdeau în întunericu.

Unu mirosu greu, uriciosu, esiea de acolo de odata cu niste strigate curióse.

Maclou dadú sbiciulu unuia din pazitorii cari adusera pe contess'a, si ílu însarciná sè vegheze în loculu lui în despartiemîntu timpu de câte-va minute.

Apoi aprinse o lampa asiedieta pe trépt'a prima a scării, si — teréndu pe dn'a Rahon — se scobóri cu ea pâna la o galeria lunga si boltita, în care întrá.

În partea drépta a acelei galerii, se aflau la óresi-cari departári niste celule înguste, abia de optu picióre cvadrate în largime si siese în naltíme.

Niste rudi de feru fôrte gróse, la departare abia de cinci séu siese degete un'a de alt'a, închideau acele celule, în cari se întrá printr'unu coridoru care se aflá de dupa ele.

Pe petrile din padimentulu acelor celule erau aruncati niste snopi de paie.

Acele erau închisorile.

Mai multe erau góle. În fundulu câtorva din ele se aflau niste fintie miserabile, culcate pe paie, într'o

stare de amortiela nauca, séu si în picioare, radiemându-si fruntea de rudile de feru.

Aceste din urma arunca spre Maclou niste pri-viri fice si furióse. Ele i faceau niste grimasuri monstruóse si ílu amenintiau cu pumnii; dupa aceea se ínterumpeau cá sè scuture cu taría rudile de feru, scotiéndu típete nearticulate.

Cu tóte cá nenorocít'a contessa nu íntielegea de felu acea privelisce urita, totusi o spaima instinctiva o petrunse si i cuprinse membrele. Ea ínlemni si nu voi sè mérga.

Maclou o ínjură de câte-va ori, si apucându pe norocít'a de mijloculu corpului, o téri în o închisóre desiérta, ínaintea careia tocmai se aflau.

Apoi usí'a acelei temnitie se încuiá a supra nenorocitei nebune, care erá contess'a Maria de Rahon

VI.

Durerea contelui.

Scimu în ce dispositiune de spiritu a parasitu contele Annibal castelulu Rahon, si ce nelinisce i ínspirá starea de slabiciune progressiva a contessei.

Dorintí'a lui cea mai ardenta erá d'a face câtu mai scurta remânerea sa în Paris, spre a se rentórce la socí'a-i scumpa.

Abiá sositu, elu si scrise, nu numai contessei, dar si marquisulu Saint-Maixent si dómnei Chavigny, cá sè póta primí ínsiintiári asiguratóre.

Pe timpulu acel'a serviciulu postelor esistá deja, dar se facea încetu de desperatu.

Departarea contessei, a marquisei si a lui Saint-Maixent, urmá ínainte de a fi sositu epistolele lui în castelu.

Elu se mirá, cá cum nu primesce nici unu respunsu; íncepú a fi neliniscitu din caus'a acést'a. Acea tacere lunga i parea cá prevestesce unu ce reu, si nóptea nu putea sè dórma, éra díu'a n'avea repausu.

Vorbí cu ministrulu, verbí cu regele, si în urma i se dadú voia a se rentórce la mosíile sale.

Fericitu de acestu favoru, care taiá pe scurtu neliniscirile sale din ce în ce mai consumatóre, cugetá sè plece în díu'a urmatóre, si se ocupá cu pregatirile plecárii sale în momentulu când trasur'a, în care se aflá marquisulu si frumós'a Olimpia, se oprí ínaintea otelului seu, — câte-va óre mai târdíu dupa visit'a lui Saint-Maixent în Salpêtriére.

Cei doi complici profitara de acele câte-va óre spre a se ímbracá în negru din capu pâna la picioare; ei purtau doliu mare nu numai prin vestmintele lor, ci si pe fetiele lor debelate.

Contele Rahon tínea în Auvergne mai tóta cas'a sa. Deci n'avea în otelulu seu de la Paris decátu numai unu micu numeru de servitori.

Portarulu deschise pórt'a cea mare, cá sè lase a íntrá trasur'a, si prin dóue apesári anunciá o visita.

Servitorulu de odaia Dominicu alergá în coridoru. Betrânulu servitoru a venitu de la castelu cu domnulu seu, si elu nu-si putú retíne unu strigatu de suprindere vediéndu aparéndu pe neasteptate pe Saint-Maixent si pe frumós'a Olimpia.

— Domnulu marquis! . . . dn'a Chavigny! . . . gângaví elu; — eu cadu din ínnaltíme! Dlu conte va íncremení . . . Elu se asteptá atátu de putínu a vedé

la Paris pe dlu marquis si pe dóm'n'a . . . Noi aveam sè plecámu tocmai mâne spre a ne rentórce josu. Cu-tezu a-mi dá voia sè speru, cá nu s'a íntémplatú nici o nenorocire la noi . . .

Etatea si serviciile lungi a servitorului faceau cá scusabila acésta familiaritate.

— Dominicu, — respunse Saint-Maixent, — a-ducemu o noutate trista . . .

— Dómne Dumnedieule! dn'a contessa? . . .

Marquisulu ísi íchiná capulu în tacere.

— Oh! sêrmanulu meu domni! sêrmanulu meu domnu! — esclamá servitorulu frângéndu-si mânilé cu desperatiune fórté ínvederata, pré sincera, cáci contess'a erá adorata de toti ómenii sei.

— Anuncia-ne, — continuá Saint-Maixent.

— Da, dle marquis . . . da . . . numai decátu . . .

Dar în numele cerului, crutia pe contele . . . Cérca a-lu pregatí încetu la nenorocirea mare ce va sè-lu lovésca! Ce lovitura pentru elu, Dumnedieule! elu nu traíá decátu pentru dóm'n'a . . . Acésta noutate ínfricosiata e în stare sè-lu omóra . . .

— Anuncia-ne, — repetá marquisulu. Vom verbí cum vom sci mai bine, Dominicu; dar, vai! o singura privire aruncata a supra nóstra va ajunge, cá verulu meu sè descopere adevverulu în tóta gró-z'a sa.

Contele Rahon se aflá singuru într'o odaia mare, alaturea cu odaí'a lui de culcare.

Acea odaia, care i serviá de cabinetu de lucrare, erá mobilata cu lucsu mare.

O mésa de scrisu fórté mare si de eben, încadrata de arama si cu osu de elefantu, ocupá mijloculu.

Niste dulapuri mari de biblioteca ascundeau în câtu-va lemnariile de stejaru vechiu, sculptate bogatu.

Unu maretiu Christu din osu de elefantu, de celu mai frumosu lucru florentinu, unu capu-de-opera, erá asiediatu pe o mésa acoperita cu catifea rosíá.

Fatia de acelu Christu se vedea unu altu capu-de-opera, portretulu contessei Mariei de Rahon, zugravitu cu diece ani mai nainte de Filipu Cham-pagne.

Contele Annibal, stându în picioare lângá mésa, arangiá niste hârthíi familiare si din când în când se ínterumpea spre a aruncá câte o privire plina de gingasíá a supra portretulu socíei sale.

Contele trecú prin schimbare mare din díu'a de când plecá din Auvergne, de si díu'a aceea nu trecú de multu. Obosél'a caletoriei, séu mai bine neliniscirile cari ílu apesau, parea cá l'au ímbetránitu cu mai multi ani. Fatí'a lui slabita, oferíá la temple si la marginele gurei sale, nuantiele osului de elefantu íngalbenitu. Ochii lui mai pastrara privirea lor deschisa si senina, ínse nu mai aveau transparentí'a índatinata. Marginile pleópelor ínrosíra; cretielele dese ale sbîrciturelor mici devinira visibile. Se putea ghici, cá contele, cu tóte cá nu trecú multu peste etatea în care omulu ínca e în tóta puterea lui, se aflá la ínceputulu unei betránétie pré timpurie.

O mahnire profunda, o durere víá, de siguru aveau sè-lu tréca iute peste acelu ínceputu.

Espressiunea fetiei sale erá plina de íngrigire si asiá dícéndu trista. Cu tóte aceste unu surisú i lumina fizionomí'a frumós'a (cá o radia de sóre stralucitoru a supra unei câmpíi parasite), când privirile

sale pline de amoru tramiteau câte o salutare fugitivă la portretulu mai că viu alu contesei Rahon.

Adâncitu cu totulu în classarea hârthielor sale si în privirea melancolica a portretului, contele Annibal nu audî de felu sunetulu repetîtu datu de portarulu, si care i anunciá o visita.

Sgomotulu usiei odâii sale deschise cu repediune îlu îndemnâ sè-si întorca de jumetate capulu, si totu corpulu seu tresari cá de o lovitura strasnica când Dominicu, cu o voce tremurátore, pe care indeiertu se siliá a o face tare, i dîse în graba:

— Dlu marquis de Saint-Maixent... Dn'a marquisa d'Aubray de Chavigny...

— Voi, voi, amicii mei! — esclamá contele făcêndu o miscare sè îmbratîsieze iute pe cei ce viniau.

Dar de odata se oprî.

O reflexiune grabnica îlu facû sè 'ntieléga, cá presinti'a neasteptata a ambelor sale rude prevestesece o nenorocire.

Ochii sei rataciti i privira din capu pâna 'n picioare: i vedîu îmbracati cu totulu în negru; acelu doliu întunecosu erá prin sine ênsusi o întréga prevestire négra.

— In doliu... — gângavi elu, — voi în doliu!... Ati juratu, cá veti veghiá *a supra ei*, si sînteti aice... si v'ati îmbracatu în negru... Ah!... întielegu... Maria e mórta!...

— Curagiu, vere, curagiu! — murmurá marquisulu silindu a-si mascá fati'a cu durere si cu compatimire, pe când frumós'a Olimpia, ascundiêndu-si fati'a în mâni, versá adeverate lacrima. (Femeile au darulu lacrimelor!)

Contele Rahon, vênatîtu, cu gur'a sbêrcita, cu ochii fara priviri, parea unu omu tresnitu.

Nemiscarea lui înfricosiata durá câte-va secunde. Saint-Maixent s'asteptá a-lu vedé cadîndu pe tapetu, dar se reanimá numai decátu.

— Asiá dara e adevératu! — dîse elu încetu si cu o voce alterata, — este pré adevératu. *Ea* e mórta...

Numai tacerea i respunse.

— Mórta! — continuá elu cu desperatiune, — mórta, soci'a vietii mele! ângerulu caminului meu! multu iubit'a mea! Soci'a mea! Mórta departe de mine! mórta chiamându-me! Si eu nu erám acolo spre a-i audî vorb'a ei cea mai de pe urma, sufarea ei ultima! Dómne, câtu de crudu me suprindi! Ce crima am facutu ôre, cá sè meritu o pedépsa atátu de grea? Tu, care esti numitu Dumnedieu alu bunetâtii, esti nedreptu în mâniele tale! Pentru ce me izbesci asiá? Pentru ce despartiesci pe cei ce se iubescu si pe cari i-ai unitu pentru viétia?

Contele se innadusiá; peptulu seu se sbatea greu, erá p'ací sè se rumpa; spre norocire suspinele erupsera, si astfelu acea agonía a întregei sale fiintie se mai usiorá.

Cuprinsu de o spaima involuntara în momentulu acelei torture fara nume, causata de elu omului de ânima, generósei rude, de la care n'a primitu decátu binefaceri, marquisulu îsi plecá ochii.

Frumós'a Olimpia continuá a plânge, si acuma lacrima ei erau mai cá sincere, căci isvoriau din o cumplita emotiune nervósa. Nu vedemu în tóte dîlele fiintie, daruite în viétia reala cu o nesimtîre absoluta,

si cari se înduosiéza la teatru de niste nenorociri întipuite?

Privirile lui Annibal întelnira sublim'a imagine a Omului-Dumnedieu, pironitu pe crucea infamanta, dîn a carei innaltîme par cá i dîcea: „Eu înca am voitu sè suferu! eu înca am voitu sè moru!”

In secolulu alu siepte-spre-diecele credinti'a traia mai în tóte ânimele. Credintiele religióse erau ardente si adânci.

Vederea Cristosului de osu de elefantu produse în conte o reactiune grabnica.

Trech odai'a tremurâdu, sè mérga a se prosterne la picioarele divinului crucificatu, si acolo siopti:

— Am blastematu! Dómne, mare Dumnedieu, iérta-me! Tu mi-ai datu-o, tu mi-ai luatu-o... Fia vointi'a ta!... Fia binecuvêntatu numele teu!... Dómne, mare Dumnedieu, am fostu slabu, si din adânculu sufletului meu glasulu meu s'a aredicatu în contra ta!... Indura-te de omulu nimicitu care te róga, si findu cá tu mi-ai tramisu durerea, tramitemi si puterea si curagiulu de ajunsu, spre a o puté suportá...

Annibal se adânci în o rugaciune lunga si ardenta. Mânile sale unite se strîngeau în modu convulsivu. Se vedea, cá buzele i se misca, dar nici o urechia omenéscá nu putea s'audia cuvintele ce dên-sulu adress'a lui Dumnedieu.

Când elu se scolá, fati'a lui strivita semená unei masce de céra móle, pe care ghiarele unei fiere selbaticice ar fi trasu niste brazde adânci.

Sub tropice se ivescu câte odata nisce uragane, atátu de furióse, încátu schimba form'a muntilor. Unu asemenea uraganu vini sè bubuie sub craniulu contelui Annibal.

Tóte erau ruine pe fati'a lui, precum tóte erau ruine în ânim'a lui, si totusi privirea ochilor sei tulburati esprimá unu felu de linisce.

Contele merse dreptu catra marquisulu si catra frumós'a Olimpia; îmbratîsiá în rêndu pe amêndoi, si le dîse cu unu surisu sfașiatoru:

— Scumpi amici, scumpe rude, durerea e egoista. Nu v'am multiamitu înca, vóue, cari ati facutu o caletoria atátu de lunga, sè me feriti d'a aflá din o gura straina împartasîrea nenorocirii mari care me izbesce. Rogu-ve, nu ve 'ndoiti de mine; eu n'am sufletu nemultiamitoru. Sciti, cá eu ve iubescu; si cum asiu puté sè nu ve iubescu? nu-mi remâneti, vai! decátu numai voi în lumea acést'a!...

Cei doi complici îsi plecara capetele far' a cutezá sè se uite în fatia unulu la altulu.

VII.

Vointi'a cea de pe urma.

Contele Rahon se asiediá si facû semnu lui Saint-Maixent si dómnei Chavigny sè ocupe locu în drépt'a si în stâng'a lui; apoi unî mânilor lor în ale sale, si dupa unu momentu de tacere, murmurá:

— M'am rugatu de Dumnedieu sè-mi deie putere... Simtu cá m'a ajutat; precum vedeti, sùm liniscitu. Trebuie sè scíu tóte, voiú avé curagiulu s'ascultu tóte. Spuneti-mi dara cum a muritu ea, fara d'a lasá nimicu, fara d'a ascunde ceva; scíu cá nu mai potu s'o vediu, voiescu dar celu putînu s'audu vorbindu-se de ea; acést'a va fi mângaierea mea cea mai innalta, si

nu mi-o veti refușá. Vorbesce, scumpa Olimpio, te ascultu, asteptu!

— Vere, — începù dn'a Chavigny, — întrece puterile mele sè potu face ceea ce doresci. Slabiciunea mea m'ar tradá, si îndata la primele cuvinte ale acestei povestiri crude, lacrimile mi-arú innadusî vocea.

Contele se 'ntórse catra Saint-Maixent.

— Asiá dara te rogu pe dta! — i dîse elu. CREDU CĂ IUBIAI, ÎNTOCMAI CĂ OLIMPIA, PE ACEEA CARE NU MAI ESTE; DAR DTA ESTI BARBATU SI VEI AVÉ PUTEREA CE DENSEI I LIPSESC.

Marquisulu se închiná, apoi cu o voce care pareá frânta de durere, începù o naratiune, în care minciun'a si adevèrulu se mestecau cu o istetîme fara paruchia.

Elu povestì, cã la fôrte putîne dîle dupa plecarea contelui la Paris, dn'a Rahon fu cuprinsa de nelinisciri atátu de víue, atátu de dureróse, încátu acele îngreunara fôrte multu starea ei de slabiciune bolnaviciósa.

În curêndu, sub impressiunea acelor nelinisciri ce totu se mariau, contess'a îsi esprimá dorintî'a si vointî'a d'a parasî Auvergne, spre a merge sè se rentalnesca cu barbatulu ei.

La obiectiunile, la rugãrile dnei Chavigny si a lui Saint-Maixent, cari se nisuiu a-i aretá, cã acele nelinisciri erau chimerice, ea respunse:

— De veti refușá a me însotî, voiú plecá singura.

Fatia de-o hotarire de-asecene natura, si nestramutabila, ce erá de facutu? Puteau óre niste rude devotate, de si plângeau nedumerirea contessei, sè o retina prinsa în castelulu seu? Se vedea numai decátu, cã acést'a nu erá cu putintia.

Nu puteau dara sè faca altu ceva, decátu sè nu parasésca pe dn'a Rahon, sè veghieze a supra ei, si în fine a se face, — nu complici nebuniei sale, — ci sprigintorii slabiciunii sale.

Marquisulu se întrerupse, cã sè întrebe:

— Avutu-amu noi destula cauza sè facemu asiá? Aprobi ceea ce amu facutu?

— Déca aprobu unu devotamentu cã alu vóstru, care nu se retrage dinaintea nici unei abnegatiuni, dinaintea nici unui sacrificiu? — respunse contele Rahon. Speru, cã nu ve 'ndoiti în privintî'a ast'a.

Saint-Maixent îsi continuá povestirea. Elu întrá în amenuntele întêmplãrilor din caletoria, a bólei grabnice a cocerului lasatu pe drumu în ospetari'a de la Massiac; vorbì de esaltatiunea contessei, luându în ffa-care dî si mai în ffa-care óra proportiuni totu mai liniscitóre; spuse întêmplarea fara împoritantia cu trasur'a înaintea casei parasite; ospitalitatea data de o sêrmãna femeia, careia apartînea acea casa; si în fine, mórtea neasteptata a contessei, atribuita de medicu rupturei unei vène.

Dlu Rahon ascultá plângêndu în tacere.

— Asiá dara, — esclamá elu suspinându, — acést'a scumpa si multu iubita n'a avutu nici macaru acea mângaiere înnalta sè se fi stinsu în locuintî'a sa, în acea locuinta pe care atátu de multu o iubiá si în care a fostu fericita? Oda'i'a urita a unei case miserabile a vediatu repirându-se suflarea ei cea de pe urma! Ochii ei, cari se stingeau, nu s'au pututu oprí a supra nici unei din acele mobile familiare, cari jóca unu rolu în vietia si cari devinu asiá dîcêndu amicele

nóstre! Ea odihnesce astadi sub pétr'a rece a unui mormêntu strainu, departe de stramosii sei si departe de ai mei! Unu floru trece prin corpulu meu si înghiatiu cugetându la asecene stare parasite. Nici o lacrima, nici o flóre, a supra acelu cosciugu abia închisu! Sêrman'a mórta e cu totulu singura si se mira de singuretatea ei. Ah! voiú plecá . . . s'aredicu pétr'a . . . sè deschidu mormêntulu . . . sè scotu soci'a mea multu iubita din acelu cimiteru necunoscutu . . . voiú duce-o cu mine, si neputêndu a o duce viua, voiú asiediá celu putînu osemintele ei în pamêntulu binecuvântatu, alu carui nume îlu purtá, si care va tresari de amoru primindu-o éراس.

Marquisulu devini palidu si privirea Olimpiei întalni privirea lui. Dn'a Chavigny erá asecene palida.

Cei doi complici aveau frica.

Cine scie, déca contele Annibal, procedându la desgropare în cimiterulu manastirei de la Chaise-Dieu, nu va voi sè védia mai pe urma fati'a aceleia pe care atátu de multu a iubit-o?

Recunósce-ar óre acea fatia? Nu s'ar amagi de o asemenare óre-care?

Ce s'ar întêmplá atunce? Adevèrulu n'ar esî óre cã tresnetulu din cosciungulu deschisu, cã sè lovésca pe cei vinovati?

Pe când Olimpia si Saint-Maixent îsi puneau aceste întrebãri, la cari ínse nu puteau respunde, contele Rahon murmurá, vorbindu sîesi dar destulu de naltu spre a fi întielesu:

— Totulu s'a finitu pentru mine în lumea acést'a! Am traitu pentru Mari'a . . . Ea nu mai este, nimica nu-mi mai remâne. De cumva asiu avé unu copilu, acél'a fara 'ndoiéla m'ar legá prin o legatura tare si sacra de vietî'a trecátore . . . Asiu avé sè îndeplinescu o datoría . . . Dar eu n'am copilu . . . Sîm singuru . . . Corpulu meu mai póte sè lãncediésca si sè se têrésca pe pamêntu . . . Dar sufletulu meu de astadi înainte e mortu.

Vorbindu asiá contele Rahon îsi lasá capulu sè cadia pe peptu si se absorbi într'o meditatiune atátu de adãnca si atátu de lunga, încátu mai bine dupa o óra Saint-Maixent se crediú datoru a-lu întrerumpe.

Elu atinse încetu bratiulu contelui, care tresari cã omulu care e desteptatu si îlu privi confusu.

— Vere, — dîse marquisulu cu voce cãtu se póte de dulce, — ni-ai promisú, cã vei avé puterea, curagiulu, resignatiunea . . .

— Si vi-se pare, cã nu-mi tînu vorb'a? — respunse Rahon cu amaraciune.

— Da, vere, cãci te lasi cu totulu în préd'a durerii dtale, si acea durere te ucide.

— E bine! ce-mi pasa?

— Trebuie sè-ti pase multu. Uiti cã noi te iubimu?

— E dreptu . . . — îngâná contele, — am uitatu . . . Inca odata sîm nemultiamitoru . . . Ce voiti? . . . Te încerci a luptá . . . si apoi te gândesci . . . îti aduci a minte . . . si, fara voi'a ta, esti învinsu.

— Dá-mi-vei voia, vere, sè-ti adressedu o întrebare?

(Va urmá.)

S A Z O N U :

Calindarul septymanei.

Dumin.	27	9	E. 28 d. R. 13 Luca, c. m. m. Iacov.
Luni	28	10	c. p. Stefan N. ss. mm. Irinarch.
Marti	29	11	ss. mm. Paramon, Filumen, Urvan.
Mercuri	30	12	s. ap. Andreiu, s. p. Frumentiu.
Joi	1	13	pr. Naum, c. Filaret, s. m. Anania.
Vineri	2	14	pr. Avacum, cc. pp. Ioan, Iraclemon.
Samb.	3	15	pr. Sofoniu, s. st. m. Teodor.

CRONIC'A RESBOIULUI.

Laurii nemuririi.

Armat'a româna în resboiulu actualu si-a câstigatu stim'a si admiratiunea lumei întregi. Toti Români cu mândria gândescu la ea. Credem dar a face o deosebita placere cetitorilor nostri prin ilustratiunile din nr. prezente, cari înfatăsiéza mai multe ramuri ale acestei armate în costumele lor. Dreptu explicatiune, deschidemu acésta rubrica, lasându cá nu noi, ci strainii sè ne vorbésca de meritulu armatei române!

Imperatulu Alessandru — precum anuncia Monitorulu oficialu alu României — a acordatu 24 de cruce St. George, cá recompensa, batalionulu de dorobanti, brigadei de rosiori si bateriei de artileria, cari au operatu la ocuparea Rahovei. Aceeasi cruce s'a acordatu sergentulu Grigore I. Ghica si brigadhierrulu Pariziade, amândoi din rosiori.

O noua si gloriósa decoratiune dobândi viteji'a armatei române. „Românulu“ scrie, cá imperatulu Alesandru a datu unu ordinu de di' catra armate, prin care aréta a sa admirare pentru armat'a româna, si declara cá primesce medalia „Virtutea militara“ româna.

Armat'a româna apretiuita de straini. Imperatulu Alesandru a dîsu de: „Sûm mândru de aliatii mei. — Marele duce Nicolae a declarat, cá va purtá „Stéu'a României“ — „cá aducere a minte de viteji'a ostirii române.“ — Generalulu russy, br. Mayendorf, dîse de: „Fia-care soldatu a fostu unu erou.“ — Colonelulu francesu Gaillard strigá ostenilor români în lupta: „Oh! vitejii mei copii!“

Diuarele straine despre armat'a româna. „Politik“ din Praga apretiuindu luarea Rahovei, dîce cá prin acestu faptu „armat'a româna a datu o noua dovéda despre viteji'a ei, care pâna la începutulu acestui resboiu erá nu numai pusa la îndoiéla, ci insultata chiar.“ — „Le Temps“ scrie de: „Principatulu românu póte, pe dreptate, sè s'arate mândru d'acea mica armata a careia bravura si disciplina a întrecutu cu multu asteptarea celor mai buni amici ai nationalitatii române.“ — „Le Nord“ anunciandu luarea Rahovei, se esprima astfel de: „Tinerele trupe române au mai probatu înca odata, prin acestu faptu de arme, care urméza multor altora nu mai putînu stralucite, cá ele sînt la înnaltîmea armatelor celor mai resboite.“

Resboiulu.

Domnitorulu Carol I, a tinutu — dupa Te-Deumulu serbatu la Bogota, pentru luarea Rahovei — urmatorulu discursu catra trupele române: „Viteji'a armatei române a avutu o noua isbânda d'o însemnata importanta. Luarea Rahovei va fi inscrisa cu litere de auru în analele noastre, alaturi cu luarea redutei Grivitia. Dea Dumnedieu, cá si prin alte fapte stralucite, bravur'a ostenilor români sè remâia nestérsa! Ati versatu si sînteti gata a versá sângele vostru pentru independintia scumpei noastre tieri. Cá amintire a împlinirii sânteii vóstre datorii, voiú infintia o medalia pe care va fi scrisu: „Aperatorii independintiei României.“ Sè nimu acum puternicu vocea nóstra în fati'a vrasmasilor nostri seculari!“

Nicopole si Rahova remânu sub direct'a ocupare a Românilor, — scrie „Românulu“ si adaugé: S'a numitu deja comandante alu Nicopolei dlu generaru Lupu si alu Rahovei dlu colonelu Mavrichie. Acusi se vor numi la fia-care câte unu comissaru séu administratoru civilu.

La Sistovu s'a deschisu o noua punte peste Dunare. Acum sînt dara trei poduri peste acestu fluviu, si alte dóue sînt aprópe gata spre a fi asediate îndata când si unde trebuintia va cere.

Anectarea Dobrugei. „Români'a Libera“ afla din isvoru siguru, cá între poporatiunea româna-crestina din Dobrugia, se facu subscrieri pentru petitiunea d'a se încorporá Dobrugia României.

Colonelulu Slaniceanu s'a purtatu minunatu de bine la ocuparea Rahovei. L'am veditu — scrie unu corespondentu alu „României Libere“ — la ataculu redutelor stându sub foculu inamiculu si imbarbatându-ne. Calulu adjutantulu seu a fostu ucisu lângá colonelulu Slaniceanu. Unu altu glontiu isbi sub ochii sei, în brancardulu pe care fuse adusu unu oficieru ranitu. Colonelulu Slaniceanu a fostu între cei d'ântâiu pe redut'a parasita si a tinutu în frâu indignatiunea dorobantilor cari gasise corpuri de ale ranitilor ciungarite de turci.

La ocuparea Rahovei trupele române au luat de la turci urmatorulu materialu: Unu tunu de fonta, calibru 9, dóue chesóne cu avant-trenurile pline de munitiuni, de o suta optu-dieci lazi cu cartusie de infanterie feliurite sisteme, 45 lazi cu obuze, mitralii si srapnele, o prafaria plina cu obuze de 9, s'a gasitu la una din baterii, 2 lazi cu torpile si focóse percutante, 24 puscii diferite sisteme, 83 baionete, 40 cartusiere si port-baionete, 2 róte de tunu, 92 corturi mari rotunde, 55 târnacópe, lopeti si cazmale, dintre care 52 s'au luat de rosiori, mai multe obiecte de spitalu, mai multe vase, cazane pentru facerea pilafului tóte de arama, mai multe putini mari cu untu, care s'au împartîtu soldatilor, afara de acestea s'au mai luat aprocsimativu peste 3000 chile de grâu, popusioi si orzu. Cele 147 care, luate cu cealalta munitiune de catra batalionulu comandatu de capitanulu Merisiescu si rosiori, au fostu luate împreuna cu boii lor.

Torpile. Ministeriulu de marina rusescu a comandatu 200 de torpile la Fiume, cari trebuie sè se lifereze pâna 'n 1 ianuarie.

Rusii în Azia au cuprinsu pân'acuma de la turcii : 669 tunuri, 569 ofiçieri si 36,000 soldati. Éra perderile lor acolo se urca la 360 ofiçieri si 14,000 soldati.

Turcii prinsi sùnt în numeru de 44,000 ómeni, între cari 16 pasiale, 500 ofiçieri, 701 tunuri. Trofeele sùnt 200 stéguri, 2 monitóre, 4 vapóre. Proviiziile si munitiile luate, represinta o valóre de 14 milióné ruble. Dupa afacerile singulare, la Ardahan s'au luat 7000 prinsi, la Begli Ahmed 300, la Seidecan 500, la Iagni 800, la Bajazid 300, la Aladjad-g 7000, la Kars 12,000, la Deveboiun 3500, la Asisie 500, la Nicopol 7800, în luptele din Balcani 500 si la Telisiu 3500.

Sciri nóue de pe câmpulu luptei.

Despre luarea Etropolului aflâmu urmatórele amenunte. Lupt'a a duratu din deminéti'a de la 10/22 nov. pâna la 3 óre dupa miédiadi de la 12/24 nov. Diu'a de 22 nov. a fostu întrebuintiata la împuscatura si la transportulu artileriei pe d'a supra înnaltimilor. La 23 nov. deminéti'a, voluntarii regimentului Preobvajacesky printr'unu atacu grabnicu luara redu' a cea mai înnaintata. Turcii luati prin acést'a în flancu fure siliti a parasí întreg'a prim'a linia a positiunilor lor, care fu îndata ocupata prin colon'a drépta a printiului Oldenburg. In acelasi timpu colon'a stânga întretínea asemene împuscatur'a. La 24 nov. colon'a drépta, sub comand'a adjutantului imperatului, colonelu Luibowiczky, începù a înaintá din ce în ce mai multu a supra flancului si spatelui turcilor si i sili a se retrage. Principal'a reduta, comandându întrarea defileului, fu ocupata de o compania din regimentulu Preobvajensky. Turcii fugira. Nóptea apropiându-se, urmarirea n'a pututu sè încépa decátu la 25 nov. deminéti'a. Dragonii au luat 3 tunuri, 2 chesóne, 300 care de munitiuni si proviziuni. Perderile rusilor au fostu 48 ucisi si raniti, unu singuru ofiçieru s'a ranitu.

Lom-Palanka a fostu bombardata de Români timpu de siese díle, sub comand'a colonelului Demetrescu. In urma turcii, ne mai puténdu resiste, au esítu si s'au retrasu la Vidin. In urma, Lom-Palanka a fostu inspectata de unu detasiamentu alu colonelului Demetrescu, compusu de calarasi, dorobanti si militiani, si de unu plutonu de calarasi, venitu de la Tíbru-Palanka, care fu ocupata mai dinainte. Totulu s'a gasitu devastatu. Români au luat diece barci si au prinsu trei turci.

La Trstenik si Metschka a fostu o ciocnire sângerósa în 27 nov. între Suleiman pasia si marele duce Wladimir. Patru-dieci batalióne turcesci cu cavaleria si optu baterii surprinsera pe rusi la Trstenik, si i scósera din positiunile lor. Mai târdiu ínse rusii capetara ajutóre, si în diu'a urmatóre turcii fure siliti a se retrage la Kadeköi. Totu acésta sórte avù unu altu atacu alu turcilor, în aceasi dí, la satulu Metschka. Perderile din ambele parti au fostu peste o mia.

Mehemed Ali este silitu sè se retraga totu mai napoi de la Plevna, càci Rusii nu-i lasa timpu a-si organisá armat'a. Acestia ajunsera pâna la Kamarli, la o mila de la înnaltimile de la Sofia. Aice s'a începutu o lupta nóua, în care de sub Mehemed Ali fu

împuscatu unu calu. Lupt'a se continua. Baba-Konak, punctulu de trecere alu Balcanilor, e în posessiunea rusilor.

Conditiiunile de pace. Resboiulu înca se continua cu înversiuunarea cea mai mare si totusi diuarele începu deja a respândi conditiiunile, cu cari Rusii'a se va învoi a încheiá pacea — la timpulu seu. Conditiiunile ei sùnt urmatórele : Autonomi'a Bulgariei, anectarea unei parti a Armeniei catra Rusii'a, independinti'a României si a Serbiei si — cá despagubire pentru ele — marirea teritorului améndurora, si a Muntenegrului, în fine Rusiei unu miliardu de ruble, cá rebonificare pentru spele resboiului. In casulu déca Turcia, n'ar puté plati, Engliter'a sè cuprinda insul'a Creta, si sè platésca apoi ea miliardulu.

Mai nou. Din Constantinopolu se anuncia ofiçialu, cà la 4 dec. Suleiman pasia a ocupatu positiunile rusilor la Elena. Din partea turcilor au luat parte 18 batalióne ale diviziunii a dóu'a sub Fuad pasia, ér din partea rusilor 16 batalióne si 24 tunuri. Rusii perdura 11 tunuri, 3000 de ómeni în morti si raniti, 300 prinsi, — si se retrasera la Tèrnova.

CE E NOU?

Catra Români din Biharia s'a îndreptatu urmatorulu apelu : P. T. Domnule ! In congregatiunea municipala din 28 novembre a. c., terminulu restaurárii comitatense si respective adunarea generala extraordinaria, pentru alegerea întregului corpu ofiçialu comitatensu, s'a decretatu pe 28 decembre st. nou — a. c. Considerându cà în viéti'a autonomiei municipale actulu celu mai momentosu este alegerea ofiçialilor ; considerându cà interessulu nostru comunu nationalu pretinde actiune solidara, cà si de ast'a data, precum în anulu 1872, în cercurile locuite de Români, sè putemu reusi cu ofiçianti capabili si Români, cari sùnt chiamati a promová interessese adeverate ale poporului ; considerându în urma, cà numai dupa o contielegere reciproca este posibilu a actiune solidara, pentru de a ni validitá interessese, la alegerile din cestiune si cà în urm'a dechiaratiunilor solemne, facute în conferinti'a partidei liberale de aici, cu referintia la satisfacerea justelor nóstre pretenziuni, în ceea ce privesce admiterea unui numeru proportiunatu de candidati români, numai îndifferentismulu si neintielegerea nóstra póte resultá eventual'a delaturare a candidatilor nostri ; dreptu aceea subsemnati ne luâmu voia a Te invitá cu tóta onórea pe P. T. D. Ta la o conferintia generala, ce dorimu a o tîné, în obiectulu premisu, la 10 decembre st. n. a. c., dupa miédiadi la 5 óre în ospetari'a „Arborele verde.“ Esti rugatu a comunicá acést'a si celorlalti români din giuru, cari se interesséza de caus'a comuna. Oradea-mare 30 nov. 1877. Iosifu Romanu avocatulu. Nicolau Zigre avocatulu.

Deputatii croati — precum ni spune „Drau“ — sùnt decisi a esí din diet'a Ungariei. Ei vor sè astepte mai întâiu desbaterea relativa la încorporarea granitiilor, si 'dupa delaturarea aceleia, au sè parasésca în corpore parlamentulu ungurescu.

In comitatulu Hunedórei dintre 258 virilisti numai 18 sùnt români, pentru cà preotii n'au reclamatu ; éra dintre 254 membrii alesi 137 sùnt români, 117 magiari. Mai sùnt de alesu 4 membrii.

Flamur'a lui Hymen.

Dlu Gedeonu Radesiu, teol. absolutu, si-a serbatu în 20 nov. cununî'a cu domnişior'a Valeria Popu, fic'a preotului gr. c. din Siardu, în Transilvania.

Societati si institute.

Motivulu pentru care s'a desfiintiatu societatea „Arborosa“, nu este numai acel'a publicatu si de noi în nr. trecutu, dupa „Românulu.“ Diuarulu din Iasi „Curierulu Balasan“ spune, că cu ocaziunea serbării memoriei lui Ghica voda în Iasi si Societatea „Arborosa“ a tramisu o telegrama de condolentia. Telegram'a acést'a — dîce numitul diuaru — fu întrebuintiata cá mijlocu pentru a invinui pe societatea, că lucréza pentru resvratirea ordinii, pentru pregătirea unei rescoli si a. Procurorulu si comisarii se transportara în localulu „Arborósei“, unde gasira presenti pe mai multi membri. Procurorulu începû perchiziti'a, confiscă tóte dosarele, actele si bibliotec'a societății, precum si întrég'a ei avere în suma de vr'o 5000 fl. v. a. séu 10,000 fr. Procurorulu terminându-si perchiziti'a si confiscarea, declară arestati pē toti membrii presenti a „Arborósei“, ér comisarii i condusera la penitenciaru, unde fura aruncati, fia-care aparte, în câte o temnitia singulara. Parchetulu tribunalului din Cernauti, nu se multumî numai cu atâtu, ei începû a urmari pe toti studentii români de la universitatea de acolo, a face perchiziti'i pe la casele lor, precum si pe la multi alti Români notabili din Cernauti si Bucovina. Procurorulu intentă „Arborósei“ si membrilor ei procesu de „nalta tradare“, fiind că : 1. Comitétulu trimisese telegram'a suscitata catra primarulu Iasiului. 2. Că cu ocazi'a unei mici serbări, membrii „Arborósei“ radicara toaste în sanetatea Românilor, a Domnitorului Carol I si a vitezei armate române. 3. Că au fluertu în clasa pe profesorulu de dreptulu român, când îsi permise acést'a sē insulte natiunea româna, si 4. Fiind că Societatea „Arborósa“ a statu în corespondentia cu ministerulu instructiunii publice din România, spre a obtîné o subventiune, ce i s'a acordatu în sum'a de 250 lei noi pentru a-si înnavutî bibliotec'a. Arestati au fostu : Dnu Varonca stud. teologu si în filosofia din an. III ; Popesculu stud. scol. si filos. din anulu IV ; Porumbesculu (Golembiovski) stud. în filosofie anulu II ; Coca absolventu de teolog. ; Stoian absolventu de teolog. si studentu în dreptu si Sireteanu studentu teol. si în dreptu. In acelasi timp u au fostu urmariti si alti studenti, din cari multi au fostu siliti a se refugia. Totu-odata s'a facutu perchiziti'i si la societatea academica „România Juna“ din Viena.

Societatea „Petru Maioru.“ Dlu Ioanu Budu va cetî în siedinti'a urmatóre la 9 decemvre a. c. disertatiunea sa : „O lume între ânele.“

Reuniunea sodalilor români din Sibîiu a avutu la 1 dec. st. n. o convenire însoțita cu musica vocala, instrumentala, declamatiuni si în fine cu dantiu.

Suvenirea mortiloru.

Dieces'a gr. c. a Oradii-mari se affia în doliu, căci tinerulu ei archipastoru, Ioanu Olteanu, de la a carui zel u si generositate a asteptatu atâtu de multu,

a repausatu la Beiusiu, unde mersese înca asta-véra pentru cautarea sanetății sale.

Éta anuciulu de doliu :

Capitululu gr. c. de Oradea-mare, cuprinsu de durere profunda, încunoscentiéza cu ânima întristata, în numele seu si alu Clerului diecesanu întregu, precum si alu consângenilor respectivi, duiós'a mórte a Archi-Pastoriului

Ioanu Olteanu,

episcopu diecesanu gr. cat. de Oradea-mare, cameraru secretu papalu, comandatorulu stral. ordu Leopoldinu, proprietarulu crucii mari a ordului Franciscu Iosifu I. scl. scl.,

întêmplata în resiedinti'a dominiului seu episcopescu, în Beiusiu, în urmarea unui morbu îndelungatu, dupa primirea devota a SS. Sacramente ale moribundilor, în 29 nov. a. c. la 4¼ ore dupa médiadi în anulu 38 alu vietii, 4 alu gubernării acestei diecese concredite grigii sale archieresci, si respective 7 alu episcopatului seu. Remasitiele paméntesci ale archipastorului cunoscutu despre virtutile sale patriotice si umanitare, dupa binecuvântarea lor în Beiusiu, se vor straportá la resiedinti'a sa episcopésca si se vor espune în biserica catedrala, de unde dupa s. jertfa propitiatóre, ce se va aduce Creatorului în catedrala în 5 dec. la 8 ore deminéti'a, la 9 ore se vor asiediá spre repausu dupa ritulu bisericeii gr. cat. în cript'a apartînatóre. La care trista solenitate sânt învitatii cu onóre toti veneratorii repausatului în Domnulu.

Oradea-mare 30 nov. 1877.

Eterna fia memori'a lui!

Inmormântarea, precum tocmai ni se scrie din Oradea-mare, s'a facutu cu o solenitate rara. A pontificatu Escel. Sa mitropolitulu din Blasiu dr. Ioanu Vancea, cu assistinti'a Illustr. Domni episcopi Mihaiu Pavelu din Gherla si dr. Victor Mihali din Lugosiu, dimpreuna cu unu numeru mare de preoti diecesani.

Fia-i tierin'a usióra!

Post'a Redactiunii.

Unei abonante. Ve multiamimu. Inmultîrea ilustratiunilor este o urmare frésca a înmultîrii abonantilor nostri. Credemu, că acusi vom puté anuciá publicului nostru si alta su-prindere.

Nepublicabile : Revederea, Iulia, Tómn'a, Unei copile, La tine, Florile.

Naseudu. Scrissori anonime nu publicámu, celu putînu noi trebue sē scimu numele autorului.

Dlul G. P. Credemu că acusi vom fi în stare d'a satisface si dorinti'a dv., căci de la anulu nou sperámu a puté scóte fói'a nóstra de dóue ori pe septemâna.

Manastirea Varaticu. Cartile s'au tramisu în septemân'a trecuta.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1877. Calea tierei nr. 39.